

VLIZINE

jrg. 8, nr. 1-2 (januari-februari 2007)

Hét e-zine met praktische informatie over onderzoek en beleid door en voor Vlaamse mariene wetenschappers.

Deze gratis on line uitgave van het Vlaams Instituut voor de Zee vzw verschijnt maandelijks en wordt verspreid onder alle geïnteresseerden.

V.U.: Jan Mees

Redactie: Jan Seys

Reacties naar jan.seys@vliz.be

Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) wil via dit e-zine maandelijks informeren over de eigen activiteiten en die van onderzoeks- en beleidsgroepen in Vlaanderen actief in de mariene en kustgebonden wetenschappen. Alle nuttige informatie van uw kant (zoals vacatures, nieuwe projecten, vraag voor samenwerking, interessante symposia, etc.) wordt graag ingewacht om in het eerstvolgende VLIZINE te worden opgenomen. Dit bericht bereikt u via de VLIZINE rondzendlijst. Om u uit te schrijven, stuur een e-mail naar info@vliz.be met in de subjectline: 'unsubscribe VLIZINE'. Inschrijven op dezelfde manier met vermelding: 'subscribe VLIZINE'. Archieven van dit e-zine zijn raadpleegbaar via deze [link](#).

INHOUD

1. Kalender

- [1.1. Meer zeekennis gewenst: een marinade aan activiteiten](#)
- [1.2. Vijf innovatieve oplossingen om overstromingen in estuaria te beperken](#)
- [1.3. Het strand als leerrijke zandbak tijdens de 'Lenteprikkel 2007'](#)
- [1.4. Jongerencontactdag mariene wetenschappen pakt uit met primeur](#)
- [1.5. Belgisch netwerk voor kustonderzoek organiseert eerste conferentie](#)
- [1.6. Zee en kust manifest aanwezig op West-Vlaamse Natuurstudiedag 3 maart](#)
- [1.7. De Europese Maritieme Strategie bij monde van Joe Borg, EU commissaris visserij en maritieme zaken](#)

2. Publicaties

- [2.1. De 'Marine Climate Change Encyclopedie'](#)
- [2.2. De zee in beeld](#)
- [2.3. Belg publiceert levenswerk over kwalpoliepen](#)
- [2.4. Twee belangrijke publicaties over bescherming van onderwatererfgoed](#)
- [2.5. SDVO-Nieuwsbrief 'Vissen met visie'](#)

3. Vacatures, beurzen en fondsen

- [3.1. VLIZ zoekt gemotiveerde jobstudenten voor educatieve projecten](#)
- [3.2. Doctoraatsbeurs in domein 'remote sensing' en hydrologie](#)
- [3.3. Marien onderzoeker met ervaring in modellering gezocht door BMM](#)
- [3.4. De 'Marine Institute' en 'School of Geography' in Plymouth hengelen naar enthousiaste doctoraatstudenten en een post-doc](#)
- [3.5. IMARES Wageningen zoekt een onderzoeker schelpdiercultuur voor Yerseke](#)

4. Varia

- [4.1. Hoeft het nog gezegd? Het klimaat verandert. Enkele minder bekende feiten](#)
- [4.2. Nieuwe mogelijk 'gevaarlijke' ribkwal ontdekt in Nederland](#)
- [4.3. Een unieke conversatie tussen twee werelden: de diepzee en de ruimte](#)
- [4.4. Zeezoogdierennieuws: 2007 Jaar van de Dolfijn](#)
- [4.5. Doctoraatsverdedigingen e.a.](#)

5. Vraagbaak

- [5.1. Zegsmannen gezocht voor het project 'De Zee van Toen'](#)

1.1. MEER ZEEKENNIS GEWENST: EEN MARINADE AAN ACTIVITEITEN

De rol van zeeën en oceanen is nog steeds te weinig gekend bij het grote publiek en krijgt weinig tot geen plaats binnen het onderwijs. Ten onrechte. Er is op de aarde meer zeewater dan land en 60% van de wereldbevolking leeft op minder dan 60 km van de kust verwijderd. De oceaan levert ons voedsel, bepaalt ons klimaat, is hét transportmedium voor de globale handel, herbergt een schat aan organismen en stoffen die gebruikt worden in nieuwe biomedische toepassingen, en zoveel meer. Geen wonder dus dat we de initiatieven die de zee dichterbij de mens en het onderwijs brengen graag vermelden!

Vorige week beet het tweedaags Geografisch Noordzee-symposium de spits af door 200 leraren aardrijkskunde ervan te overtuigen dat de Noordzee en haar kusten een boeiend studieterein zijn! Wie er niet bij kon zijn, kan de sfeer opsnuiven en de presentaties van die dag bekijken op de <http://www.vliz.be/nl/infoloket/noordzeesymposium>. VLIZ stelde er haar nieuwe [http://www.vliz.be/NL/Infoloket/Zeelessen PowerPointpresentaties](http://www.vliz.be/NL/Infoloket/Zeelessen_PowerPointpresentaties) en <http://www.vliz.be/vmdcdata/photogallery/movies.php> voor.

En daar houdt het niet mee op:

Binnen het kader van de 'Week van de Zee' worden deelnemende klassen uit het basisonderwijs en gezinnen uitgenodigd om deel te nemen aan de vele activiteiten rond natuur- en milieu aan de kust. Het evenement loopt van 27 april tot 13 mei 2007. Net als vorig jaar wordt gewerkt rond het thema 'de zee smaakt naar meer' en staat duurzame vis centraal. Ter voorbereiding van de 'Week van de Zee' organiseren de Provincie West-Vlaanderen, Horizon Educatief en VBNC De Nachtegaal de 'Zeedag voor leerkrachten'. Op 21 maart krijgen leerkrachten een staalkaart aangereikt van het ruime NME aanbod aan de kust. Terwijl je als leerkracht deelneemt aan één van de 30 workshops en vormingen,... kan je gezin deelnemen aan animatie en activiteiten. Meer weten? Neem een kijkje op www.weekvandezee.be. Op 27 maart worden zeeanimatoren, vrijwilligers en medewerkers aan de 'Week van de Zee' uitgenodigd in Nieuwpoort om zich samen klaar te stomen voor de komende edities van de 'Week van de Zee' in 2008-2009. Meer info bij het steunpunt NME Kust: claudewillaert@west-vlaanderen.be of 059/34 01 64. Sta je te springen om kinderen de natuur aan zee te laten ontdekken en beleven? In het duinenhuis te Koksijde start de provinciale dienst NME Kust (i.s.m. Horizon Educatief en het Duinenhuis Koksijde) een cursus zeeanimator. Tijdens 7 dinsdagnamiddagen tussen 27 februari en 8 mei 2007 komen verschillende kant en klare veldwerkpakketten aan bod. Voorkennis is niet vereist. Meer info en inschrijven bij het steunpunt NME Kust (050/40 33 11 of 059/31 01 64) of bij de provinciedienst Natuur-en Milieu Educatie (050/40 32 82). Deelname kost 20 EUR.

En ook het lenteprogramma 2007 van de vormingssessies van het Vlaams Bezoeks- en Natuureducatief centrum 'De Nachtegaal' (De Panne) dekt enkele mariene onderwerpen. Op woensdagavond 28 maart (19.30 uur) worden zeeliefhebbers ingewijd in de methodes voor het detecteren van olievlekken op zee. Op 18 april (19.30 uur) verkent Ine Demerre van het Vlaams Instituut voor Onroerend erfgoed (VIOE) ons maritiem erfgoed aan de hand van onderwateropnames. Het wordt alvast een boeiende tocht langsheen scheepswrakken, verdronken structuren en opgeviste vondsten... Deelname is gratis. Inschrijven en informatie bij de educatieve dienst van 'De Nachtegaal': 058/42 99 55 of bart.vandepoele@ine.vlaanderen.be.

1.2. VIJF INNOVATIEVE OPLOSSINGEN OM OVERSTROMINGEN IN ESTUARIA TE BEPERKEN

Het klimaat en de uitdieping van de Schelde doen het water wassen. Het optrekken van de dijken volstaat niet meer tegen het stijgende waterpeil in de lage landen. Het project FRaME kwam met innovatieve oplossingen naar voren tijdens een conferentie voor het grote publiek op 14 en 15 februari 2007 in het Astrid Park Plaza Hotel te Antwerpen. De afgelopen drie jaar werkte men, binnen het transnationale project samen met lokale overheden in België, Nederland en het Verenigd Koninkrijk, aan oplossingen op vijf locaties om de kans op overstromingen in estuaria te verkleinen. In België gaat het over de gecontroleerde overstromingsgebieden in de regio Kruibeke-Bazel-Rupelmonde en de regio rond de IJzer. Tijdelijke waterberging gaat er gepaard met natuurontwikkeling en recreatief gebruik. De 'Best Practice Manual' vindt u op de website www.frameproject.eu.

Wil je meer weten over watersystemen in het algemeen (o.a. ook over de Schelde en de IJzer), dan kun je je kennis bijschaven op één van de studiedagen die voorafgaan aan het congres 'Watersysteemkennis', dat eind 2007 gepland is. Op 7 en 8 maart komen respectievelijk de thema's 'Aquatische biodiversiteit' en 'Mogelijkheden voor ecologisch herstel van watersystemen' aan bod. Op 26 april, 3 mei en 31 mei volgen nog studiedagen binnen de reeks. Meer info op: <http://www.ua.ac.be/main.aspx?c=WATERSYS>

1.3. HET STRAND ALS LEERRIJKE ZANDBAK TIJDENS DE 'LENTEPRIKKEL 2007'

Wist je dat er meer dan 80 soorten schelpen te vinden zijn op de Belgische stranden? Wist je dat er meer dan 116 kg écht afval kan gevonden worden op 1 km strand? Wist je dat 87% van de toeristen vindt dat enkel kunstmatig afval verwijderd moet worden van de stranden? Wist je dat vorig jaar meer dan 450 vrijwilligers meehielpen aan de Lenteprikkel?

Op 31 maart 2007 (vanaf 14.00 uur) organiseert het Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer samen met de kustgemeenten en heel wat partners de Lenteprikkel op het strand van alle kustgemeenten. De Lenteprikkel is veel meer dan enkel een opruimactie van het strand. In tal van kustgemeenten zijn er verschillende randactiviteiten en geeft een natuurgids uitleg over alle gevonden schatten op het strand! In elke kustgemeente is er wel iets te beleven. Inschrijven hoeft niet. Meer info op www.lenteprikkel.be of bij Hannelore Maelfait (059/34.21.47, hannelore.maelfait@west-vlaanderen.be).

1.4. JONGERENCONTACTDAG MARIENE WETENSCHAPPEN PAKT UIT MET PRIMEUR

De VLIZ jongerencontactdag is hét jaarlijks terugkerend evenement, waar jonge Vlaamse mariene wetenschappers elkaar ontmoeten en hun werk voorstellen. Deze bruisende dag start zoals steeds met het verhaal van een ervaren wetenschapper. Dit keer zal professor Jean-Pierre Henriët het publiek laten delen in zijn expeditie-ervaringen in de werelddoceanen. Vier jonge vorsers laten je daarna kennis maken met hun onderzoeksresultaten in een brede range van onderzoeksdisciplines.

In de namiddag komt dr. Katja Philippart van het NIOZ in primeur de nieuwste publicatie van de ESF/Marine Board voorstellen. Het rapport, opgesteld door Europese mariene experts op vraag van de Marine Board, geeft een overzicht van de effecten van klimaatsveranderingen op de kustecosystemen in de Noordzee. Vlaams minister Fientje Moerman, bevoegd voor Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel en vice-minister-president van de Vlaamse regering, zal het eerste exemplaar van het ESF-rapport in ontvangst nemen en een wederwoord richten tot het publiek. Als afsluiter worden de VLIZ wetenschapsprijzen uitgedeeld en stellen de winnaars hun bekroonde werk voor aan het publiek. Tussentijd worden nieuwe databanken gedemonstreerd en mag het publiek, samen met een vakjury, beslissen wie de beste poster maakte en de beste foto instuurde. Deelnemers kunnen zich nog inschrijven tot vrijdag 23 februari via info@vliz.be of 059/34 01 30.

1.5. BELGISCH NETWERK VOOR KUSTONDERZOEK ORGANISEERT EERSTE CONFERENTIE

In februari 2006 is het Europees Netwerk voor kustonderzoek ENCORA officieel van start gegaan. Dit ging gepaard met de oprichting van nationale netwerken in 13 Europese landen. BeNCoRe, het Belgisch Netwerk voor Kustonderzoek telt ondertussen meer dan 50 partnerinstituten en komt voor het eerst samen op 26 april 2007 in Leuven.

Op deze studiedag zal dieper ingegaan worden op de huidige situatie en mogelijke toekomstperspectieven voor het kustonderzoek in België. Tijdens vier sessies, gaande van ingenieurs- en observatietechnieken, het natuurlijk systeem en antropogene impact tot geïntegreerd kustzonebeheer, stakeholderparticipatie en ruimtelijke planning, zullen ook enkele aspecten van het groenboek Europees Maritiem Beleid belicht worden. Neem een kijkje op de BeNCore-website (<http://www.bencore.be/index.php?contentid=36&mid=15>) voor een uitgebreid programma en inschrijvingsinformatie.

1.6. ZEE EN KUST MANIFEST AANWEZIG OP WEST-VLAAMSE NATUURSTUDIEDAG 3 MAART

Op de West-Vlaamse Natuurstudiedag van zaterdag 3 maart in Kortrijk kan je terecht voor allerlei voordrachten en infostanden over natuuronderzoek in West-Vlaanderen. De natuur van zee en kust is hier prominent aanwezig met voordrachten over de inrichting en beheer van de Zwinbosjes, de slakken in het duinstruweel, de kartering van bijzondere plantensoorten in de duinen, de evolutie in de aantallen van Paarse Strandloper en Steenloper en de inventarisatie van zwaluwen in de kustpolders. Doorlopend kunnen posters en stands van werkgroepen, verenigingen en overheden bezocht worden. Het gedetailleerd programma en informatie over de inschrijving zijn beschikbaar op <http://www.kuleuven-kortrijk.be/natuurstudiedag>.

1.7. DE EUROPESE MARITIEME STRATEGIE BIJ MONDE VAN JOE BORG, EU COMMISSARIS VISSERIJ EN MARITIEME ZAKEN

Op zaterdag 24 februari 2007 (13.00 uur) geeft de heer Joe Borg, commissaris van de Europese Unie voor 'Visserij en Maritieme Zaken', een voordracht in het Stadhuis van Antwerpen. Hij zal toelichten hoe het nieuwe Europese maritieme beleid tot stand is gekomen en beantwoordt uw vragen. U kan uw plaatsje reserveren bij de secretaris-generaal van de

2.1. DE 'MARINE CLIMATE CHANGE ENCYCLOPEDIË'

De langste tijdsreeks aan biologische waarnemingen staat op naam van de Sir Alister Hardy Foundation for Ocean Science (SAHFOS) uit Plymouth. SAHFOS coördineert sinds 1931 de 'Continuous Plankton Recorder (CPR) Survey' in de noordelijke Atlantische oceaan en de Noordzee. Deze uitgebreide dataset is dé basis voor onderzoek naar de langetermijneffecten van o.a. klimaatsverandering op het voedselweb.

Met al hun ervaring op het vlak van 'Global Change' ontwikkelden ze een klimaatencyclopedie (<http://www.sahfos.org/Climate%20Encyclopaedia/index2.html>). Deze website over de effecten van klimaatsveranderingen, informeert zowel kinderen, beleidsmakers als mariene wetenschappers. Met begrijpelijke uitleg en schema's worden je het vakjargon, de oorzaken en de bedreigingen uitgelegd. Mensen die zich verder willen verdiepen, worden doorverwezen naar interessante literatuur en links.

2.2. DE ZEE IN BEELD

De kracht van beelden is groot! Beelden van plaatsen waar je als gewone sterveling maar moeilijk kan komen zijn dus zeer gegeerd. Gelukkig komen steeds meer beeldbanken en andere initiatieven via het internet vrij beschikbaar. Ook de VLIZ website doet zijn duit in het zakje met foto's en filmpjes over de Belgische kust en activiteiten op zee:

http://www.vliz.be/NL/Infoloket/Infoloket_De_zee_in_beeld (zie eerder bericht 1.1).

Ben je op zoek naar beelden van mariene organismen en juweeltjes van mariene locaties? Dan vind je zeker je ding op de fotogalerij van de MarBEF webiste (<http://www.marbef.org/modules.php?name=Photogallery>). Luchtfoto's van de Nederlandse kust van tussen 1993 en 1999 en van 2005 zijn door RIKZ op het web geplaatst op www.kustfoto.nl. Zeker waard te vermelden is de Marine Photobank van SeaWeb (<http://www.marinephotobank.org/home.php>). Als je wil gaan downloaden moet je je wel (gratis) registreren. Je kan je er ook inschrijven om via e-mail regelmatig op de hoogte gehouden te worden van nieuwe foto's die opgeladen werden binnen de door jou geselecteerde rubrieken.

En er is meer. De Nederlandse driedelige TV reeks 'Schatten van de Noordzee' toont de Noordzee boven én onder water. Het neemt je mee op onderzoek met een haring-survey op het onderzoeksschip Tridens, op duiktocht naar de fauna onder een gasplatform of naar een wrak, op zoektocht naar prehistorische botten, en nog zoveel meer. Deze reeks, gemaakt in opdracht van Stichting 'De Noordzee', is op 17 februari reeds aan zijn laatste aflevering toe. Voorlopig zijn de filmpjes nog te bekijken op de website van NCRV (<http://www.ncrv.nl/ncrv?nav=kxdawCsHtGATmKnJmZvZ>). Eind februari verschijnt de reeks op DVD (<http://www.ncrv.nl/ncrv?nav=puuywCsHtGATqGIFol>).

Op het forum van duikteam 'Zeester' (<http://www.duikteamzeester.nl/forum>) zijn meerdere filmpjes en foto's te bekijken van wrakduiken in de Noordzee. De 15 minuten durende compilatiefilm over het leven in zee is de moeite waard: <http://www.duikteamzeester.nl/forum/viewtopic.php?t=153>.

2.3. BELG PUBLICEERT LEVENSWERK OVER KWALPOLIEPEN

Een boeiende en diverse wereld, die van de kwalpoliepen of Hydrozoa. Ze kunnen in het plankton voorkomen, op harde substraten vastzitten en in zachte bodems ingegraven leven. Sommige soorten leven symbiotisch met andere levende organismen. Er zijn er zelfs die parasitair zijn. De levenscyclus van veel soorten is alvast zeer complex. Hun leven starten ze als een vastzittende poliep, later overgaand in een vrijlevend kwalstadium. Tot vóór 1900 had men er geen flauw benul van dat de twee stadia één en dezelfde soort waren. Biologen hadden dan ook twee wetenschappelijke namen voor één en hetzelfde dier.

Jean Bouillon van de Université Libre de Bruxelles (ULB) maakte van het beschrijven van nieuwe soorten kwalpoliepen en hun levenscyclus zijn levenswerk en stelde dit samen met vier andere Europese auteurs te boek. Het lijvige werk verscheen eind 2006 en bundelt de meest relevante informatie over deze groep op wereldniveau. Het boek werd uitgegeven door de Musée National d'Histoire Naturelle in Parijs (ISBN: 978-2-85653-580-6) en zal beschikbaar zijn in de VLIZ bibliotheek.

2.4. TWEE BELANGRIJKE PUBLICATIES OVER BESCHERMING VAN ONDERWATERERFGOED

UNESCO ontwierp in 2001 een conventie over scheepswrakken en onderwater cultureel erfgoed. Sindsdien is wereldwijd heel wat gedaan om een juridisch kader te scheppen voor de bescherming van wrakken.

In de tweede editie (2006) van het lijvige boek 'The Protection of the Underwater Cultural Heritage' van Sarah Droomgoole (uitgegeven door de University of Leicester) werden nieuwe sites opgenomen en de hoofdstukken van oudere sites herschreven in het perspectief van deze nieuwe conventie.

Meerdere case-studies, de 2001 UNESCO Conventie en de rol van Mariene Beschermde Gebieden in de bescherming van scheepswrakken worden bediscussieerd in het werk 'Underwater Cultural Heritage at Risk: Managing Natural and Human Impacts'. Het rapport is gratis te downloaden via www.international.icomos.org/risk/2006/fulldocan.pdf.

2.5. SDVO-NIEUWSBRIEF 'VISSEN MET VISIE'

De Stichting Duurzame Visserijontwikkeling (SDVO) uit Oostende lanceerde een nieuwsbrief 'Vissen met Visie'. Dit magazine toont de (tussentijdse) resultaten van lopende projecten van de stichting, zoals het project over de Vlaamse hangmosselcultuur, de alternatieve boomkor, de tweelingboomkor, de econometer/cruise control, etc. Geïnteresseerden kunnen de nieuwsbrief gratis toegestuurd krijgen. Aanvragen info@sdvo.be of 059/50 95 26.

3.1. VLIZ ZOEKT GEMOTIVEERDE JOBSTUDENTEN VOOR EDUCATIEVE PROJECTEN

Meerdere studenten krijgen deze zomer weer de kans om gedurende één maand – tijdens de maanden juli, augustus of september – mee te werken aan lopende projecten en nieuwe initiatieven van het Vlaams Instituut voor de Zee. Het VLIZ biedt de kandidaten aangename werkomstandigheden en een passende verloning. Van de geïnteresseerden wordt een open en dynamische ingesteldheid verwacht en zin voor kwaliteit. Kennis van de zee en/of van zeewetenschappen of van specifieke aspecten van databeheer of communicatie strekken tot aanbeveling. Sollicitaties mogen per mail (met CV) worden verstuurd naar jan.mees@vliz.be.

3.2. DOCTORAATSBEURS IN DOMEIN 'REMOTE SENSING' EN HYDROLOGIE

Het departement geografie van de Vrije Universiteit Brussel zoekt naar een gemotiveerde doctoraatsstudent voor onderzoek naar hydrologie met behulp van remote sensing. Er moet interdisciplinair gewerkt worden en op zoek gegaan worden naar nieuwe methodes voor het uitvoeren van risicoanalyses voor contaminanten in aquatische ecosystemen. De kandidaat moet een opleiding hebben als M.Sc. in de wetenschappen, bio-ingenieur of burgerlijk ingenieur. Meer informatie bij Prof. Okke Batelaan (batelaan@vub.ac.be) of Prof. Frank Canters (fcanters@vub.ac.be).

3.3. MARIEN ONDERZOEKER MET ERVARING IN MODELLERING GEZOCHT DOOR BMM

Ben je als onderzoeker zeer geïnteresseerd in mathematische modellering van het mariene ecosysteem? Dan is deze vacature op de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee (BMM) misschien iets voor jou:

<http://www.mumm.ac.be/NL/Jobs/index.php>

3.4. DE 'MARINE INSTITUTE' EN 'SCHOOL OF GEOGRAPHY' IN PLYMOUTH HENGELN NAAR ENTHOUSIASTE DOCTORAATSSTUDENTEN EN EEN POST-DOC

Als je ambities hebt om aan een doctoraatsonderzoek te beginnen, dan moet je zeker een kijkje nemen op de website van de 'Marine Institute' in Plymouth (<http://www.plymouth.ac.uk/files/extranet/docs/JOB/A0051.doc>). Dit jonge instituut bestaat pas sinds 2005, maar heeft nu al een goede reputatie door de lange traditie van marien onderzoek in deze stad. Men zoekt er meerdere onderzoekers om hun pool van personeel aan te vullen. Tot 30 maart 2007 kun je nog solliciteren als je interesses hebt in de volgende disciplines: visserij, kust- en mariene constructies, scheepvaart & risico-analyse, milieu-impact-evaluatie of ecologische en maritieme economie.

Voor de School of Geography in hetzelfde Plymouth is men op zoek naar een postdoctoraal onderzoeker met ervaring in het reconstrueren van het zeeniveau in het verleden en/of de studie naar de geomorfologische effecten van veranderingen in de zeespiegel. Meer info over de vacature: <http://www.plymouth.ac.uk/pages/view.asp?page=17963>

3.5. IMARES WAGENINGEN ZOEKT EEN ONDERZOEKER SCHELPIERCULTUUR VOOR YERSEKE

Wageningen IMARES zoekt voor haar vestiging in Yerseke een onderzoeker met interesse voor duurzame methoden van schelpdierencultuur in natuurlijke ecosystemen. Additionele informatie over de vacature kunt u verkrijgen bij Henk van der Mheen (+ 31/113 67 23 00 of henk.vandermheen@wur.nl).

4.1. HOEFT HET NOG GEZEGD? HET KLIMAAT VERANDERT. ENKELE MINDER BEKENDE FEITEN

Dat het klimaat aan het veranderen is, wordt onder wetenschappers niet meer betwist. Ook dat de oorzaak van het versnelde broeikaseffect bij de mens ligt is nu 'zeer waarschijnlijk', aldus het vierde wereldwijde klimaatrapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) dat eerder deze maand uitkwam

(<http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/wg1/ar4-wg1-spm.pdf>). In deze bijdrage willen we je twee minder

bekende feiten meegeven over de rol van zeeën en oceanen in de klimaatsverandering. Het atmosferische koolzuurgas lost deels op in het zeewater. Hierdoor worden de oceanen beetje bij beetje zuurder. Sinds het pre-industriële tijdperk daalde de pH met 0,1 eenheden. Als de huidige trend van CO₂-emissies zich doorzet, verwachten we een daling van 0,5 eenheden tegen 2100. Dit lijkt weinig, maar het kan enorme gevolgen hebben voor de vele kalkhoudende organismen in zeeën en oceanen. Dit bewijst de studie van Jacqueline Ruttiman in *Nature* (442: 978-980). Kalkskeletten van o.a. koralen en coccolithoforen dreigen fragieler te worden. Een onrechtstreeks gevolg is dat in het water zwevende kalkorganismen na het afsterven, minder snel naar de diepzee zinken. De fauna die daar leeft is afhankelijk van wat naar beneden dwarrelt... Het broeikaseffect zou nog groter zijn, ware het niet dat sommige processen ook voor afkoeling zorgen. Een van deze wordt veroorzaakt door dimethylsulfide (DMS) in de atmosfeer. Deze zwavelhoudende stof is een afbraakproduct van afgestorven algen en is de oorzaak van de typische 'zeegeur'. DMS komt vrij in de atmosfeer en zet aan tot het vormen van wolken en het dalen van het weerkaatsingsvermogen (of albedo) boven de oceaan en kust. Meer info? Artikel van Vallina & Simó in *Science*, 315: 506-508.

4.2. NIEUWE MOGELIJK 'GEVAARLIJKE' RIBKWAL ONTDEKT IN NEDERLAND

Eind vorig jaar is voor het eerst de ribkwal *Mnemiopsis leidyi* gemeld in de naburige Waddenzee. Deze kleine, voor de mens ongevaarlijke kwal, heeft in andere zones bewezen een grote boosdoener te zijn voor het lokale ecosysteem. Toen deze van oorsprong Amerikaanse soort in de jaren tachtig de Zwarte Zee binnendrong, vergreep hij er zich aan het plankton. Hij beconcurrerde er de lokale soorten weg. Doordat ook de viseieren en vislarven opgegeten werden, had deze kleine boosdoener negatieve effecten voor de ansjovisvisserij. De soort gaat in het ballastwater van grote schepen de wereld rond en krijgt in noordwest Europa waarschijnlijk zijn kans door het opwarmende zeewater. Nu blijken de grote ribkwallen (tot 15cm hoog) die eerder dit jaar opvallend toenamen in de Oosterschelde en aanvankelijk gedetermineerd werden als de Zeewalnoot (*Bolinopsis infundibulum*), ook deze Amerikaanse invasieve soort te betreffen. De soort is ondertussen ook al gemeld voor de Grevelingen en de Westerschelde. Wanneer wordt ze gerapporteerd in de Belgische kustwateren?

4.3. EEN UNIEKE CONVERSATIE TUSSEN TWEE WERELDEN: DE DIEPZEE EN DE RUIMTE

Twee mensen. De ene, de marien onderzoeker Tim Shanks in de diepzee-onderzeeër Alvin. Twee mijl onder water. De andere, de astronaut Sunita Williams in het internationale ruimtestation van NASA. Tweehonderd mijl hoog in de atmosfeer. Ze praten met elkaar. Een vreemde conversatie tussen mensen aanwezig op de buitenste grenzen van het menselijke exploratievermogen. Te volgen via: <http://www.whoj.edu/sbl/liteSite.do?litesiteid=13252>. Zover willen we niet gaan in ons nieuw e-learning project 'Planeet Zee'. Maar toch willen we met dit initiatief jongeren enthousiast maken om een virtuele reis te maken van boven de kuststreek naar de diepzee. Overal pikken ze zeekennis op en wapenen ze zich tegen de bedreigingen voor onze. Een planeet met steeds meer zee... Planeet Zee dus! Een gemengd team is alvast van start gegaan met het uitdenken van het nieuwe concept. De constructie van het interdisciplinaire project en de interactieve website start binnenkort. Onderzoeksgroepen die interesse vertonen om mee te werken aan dit initiatief kunnen steeds contact opnemen met Jan Seys (jan.seys@vliz.be of 059/34 21 30). Het project wordt gefinancierd door het actieplan wetenschapsinformatie van de Vlaamse overheid.

4.4. ZEEZOOGDIERENNIEUWS: 2007 JAAR VAN DE DOLFIJN

Het boek 'Walvissen en dolfijnen in de Noordzee' van de auteurs Kees Camphuysen en Gerard Peet is uit. Dit nieuwe boek biedt een actueel en uitgebreid overzicht van de in de Noordzee levende dolfijnen en walvissen. Een grote hoeveelheid kennis, wetenswaardigheden en niet eerder gepubliceerde afbeeldingen gebundeld in een mooie uitgave (24.90 EUR). ISBN: 90-5356-157-0.

Met het verschijnen van het boek werd de aftrap gegeven van het Jaar van de Dolfijn. 2007 is immers het jaar waarin de Verenigde Naties via het beeld van 'de dolfijn' aandacht willen vragen voor de oceanen. Deze dieren zijn dan ook een graadmeter voor de gezondheid van onze Noordzee. Verschillende initiatieven zijn gepland, waaronder de 'Week van de Dolfijn' tussen 10 en 17 oktober 2007. Deze week wordt feestelijk afgesloten met de 'Internationale Dag van de Dolfijn', op woensdag 17 oktober.

En dat de dolfijnen en bruinvissen steeds meer in onze Noordzee aanwezig zijn wordt bevestigd door de tellingen van het INBO. In 2005 werd gemiddeld 1 bruinvis waargenomen per 50 km gevaren traject. Dit aantal is iets lager dan het record in 2004 van 1 per 29 km. Opvallend is ook dat deze soort zich niet langer beperkt tot de maanden december-april.

4.5. DOCTORAATSVERDEDIGINGEN

- **Vanessa Heyvaert**, werkzaam op de Belgische Geologische Dienst van het KBIN, doctoreerde op 5 februari 2007 aan de VUB met haar studie: 'Fluvial sedimentation, sea-level history and antropogenic impact in the great Mesopotamian plain: a new holocene record'.
- Aan de VUB werd op 8 februari 2007 het doctoraat 'Teneur en métaux lourds du mollusque *Perna perna* dans la baie du Lévrier, Mauritanie' verdedigd door **Ould Yahya Dartige Aly**. Hij promoveerde op het Laboratorium voor Ecotoxicologie en Polaire Ecologie aan de VUB.
- Op maandag 26 februari 2007 verdedigt **Vincent Zintzen** zijn doctoraat op de Laboratoire de Biologie Marine aan het UCL met de titel: 'Biodiversity of shipwrecks from the Southern Bight of the North Sea'. Hij voerde zijn werk uit aan het KBIN binnen het kader van het onderzoeksproject BEWREMABI, en inventariseerde de uitzonderlijke rijkdom aan biodiversiteit op verschillende scheepswrakken van het Belgisch deel van de Noordzee. (UCL – Lecture Hall Sud11 – Place Croix du Sud – Louvain-la-Neuve – 16.00 uur).
- Op 1 maart 2007 is het de beurt aan **Thomas Vanagt** van de Afdeling Marine Biologie aan de UGent. Hij spendeerde de afgelopen jaren heel wat tijd op de zandstranden van Ecuador om er de strandfauna en het gedrag van een surfende zeeslak te bestuderen, wat uiteindelijk resulteert in het doctoraat: 'The role of swash in the ecology of Ecuadorian sandy beach macrofauna, with special reference to the surfing gastropod *Olivella semistriata*'. (Campus De Sterre, S9 – Krijgslaan 281 - Gent – 16.00 uur)
- Verbonden aan hetzelfde laboratorium, verdedigt **Eveline Hoste** op 9 maart 2007 haar doctoraat 'Temporal and spatial variability in deep-sea meiobenthic communities from the Arctic marginal ice zone'. Het onderzoek gebeurde in samenwerking met het Duitse 'Alfred Wegner Institute for Polar and Marine Research' (AWI). Een tijdreeks van bodemstalen uit de diepe zeeën van het Arctische gebied werden geanalyseerd. Eveline Hoste bekeek hoe de kleine bodemfauna varieerde in tijd en ruimte. (UGent - Campus De Sterre, S9 – Krijgslaan 281 - Gent – 16.00 uur)

5.1 ZEGSMANNEN GEZOCHT VOOR HET PROJECT 'DE ZEE VAN TOEN'

Hoe zag de zee er vroeger uit? Het antwoord is ontvullend: we weten het eigenlijk niet goed. Voldoende reden om te proberen de kennis die er bestaat over de periode 1930-1980 te recupereren. Deze kennis is vooral te vinden bij zij die het meest met de zee in contact kwamen: de bejaarde kustbewoners, vooral de gewezen zeegaande vissers. Vandaar het project 'De Zee van Toen', dat een aanzet wil geven tot de ecologische geschiedenis van de zuidelijke Noordzee door een gerichte bevraging naar de evolutie van de zee bij die vissers (periode 1930-1980).

Om de diverse ingewonnen informatie en ervaringen zo goed mogelijk te ontsluiten, komen er aan het eind twee publicaties. De eerste focust op de historische ecologie. In de tweede laat natuur- en milieueducatie haar licht schijnen over 'de Zee van Toen'. Kent u boeiende zegspersonen? Of beschikt u over informatie (getuigenissen, foto's uit de oude doos, geschreven bronnen,...)? Erfgoedsector, visserijmusea, historici en heemkundigen, zeewetenschappelijke instellingen, natuurorganisaties,... iedereen kan hierbij helpen. Tevens zoeken we leerlingen van de 3e graad van het Secundair Onderwijs. Meer info: Guido Rappé (guido.rappe@west-vlaanderen.be of 059/34 01 66).

DISCLAIMER

VLIZINE heeft als doel informatie te verstrekken. Eventuele standpunten zijn die van de auteurs en stemmen niet noodzakelijk overeen met die van het VLIZ. Het VLIZ is niet verantwoordelijk voor enige schade opgelopen ten gevolge van foutieve of verkeerd geïnterpreteerde informatie in dit e-zine, noch voor de inhoud van websites waarnaar verwezen wordt. Uw adres opgenomen in onze e-zine rondzendlijst wordt niet aan derden doorgegeven zonder uw toestemming en wordt niet gebruikt voor commerciële doeleinden.

COPYRIGHT

Copyright © 2007 Vlaams Instituut voor de Zee. Delen uit dit e-zine mogen in andere publicaties worden overgenomen, maar uitsluitend met bronvermelding. Deze publicatie mag wel in haar geheel ter kennismaking worden doorgestuurd naar derden.

LID WORDEN VAN HET VLIZ KAN

Meer info vindt u op onze website.

WEBSITE

<http://www.vliz.be>

VLIZ

Vlaams Instituut voor de Zee vzw

Flanders Marine Institute

Wandelaarkaai 7, 8400 Oostende, Belgium

Tel. +32/(0)59 34 21 30

Fax +32/(0)59 34 21 31

<http://www.vliz.be>